

Fáber Ágoston és Havas Ádám

Hadas 70 – *A libido academica* kettős természetű fénye

„A Meddőt kitörni és helyét méltó termékenységgel tölteni be – elementáris, fékezhetetlen akarat ez, nagyobb, mint bármi fikció, sikeresebb, mint a leggyőzőbb hatalom. Az egész önvédelme. S a vég nélkül újjászülető érzékenység új s új generációk ölelésén s egyre távolibbnak ismert világok érintkezésén teszi dolgát, mert a kultúrák, akárhogy is – hiszen az emberek! – élni akarnak.”

Szabados György és Váczai Tamás: *A zene kettős természetű fénye*

„Az értelmiségi világot, amely oly függetlennek tekinti magát az illendőségektől és a konvencióktól, mélyen áthatja a konformizmus, amely rákaszító erőként hatott.”

Pierre Bourdieu: *Egy önanalízis vázolata*

Nem könnyű retorikai föladat egyszerre szólni az ünnepelthez és az olvasóhoz, hiszen a kötet egyrészt tisztelgés Hadas Miklós alapító főszerkesztő hetvenedik születésnapja alkalmából, másrészt a különszám az életműbe kíván egy, a teljesség igényét szükségszerűen nélkülöző, ám a munkásság – Miklós szavajárásával élve – „sokvegyértékűségét” megragadó betekintést nyújtani, mégpedig azért, hogy ebbe a kötetbe az ünnepeltnek a *Replikában* megjelent írásaiból válogattunk. A kötet szerkesztőiként nem elégszünk meg csupán a válogatás szerkesztői elveiről való számadással, e rövid bevezetőben mindegyik előtt a Miklóstól tanult szociológiai szemléletről is szólunk néhány szót, mely velünk együtt oly sok társadalomtudóst állított pályára.

Meggyőződésünk, hogy a Hadas-féle társadalomtudományos *libido* legsűrűbben a következő koncepcióval ragadható meg: a szociológiai hivatás – napi huszonnégy órás szociológusi szolgálatot feltételező – *létezés mód* is egyben, vagyis a társadalom különböző alrendszerit bejáró egyén sosem szűnő reflexiós készlettségét jelenti, mely által mint *agent provocateur* a hatalmi mechanizmusok leleplezőjeként is tevékenykedik. A globális társadalomtudomány kulcsfontosságú alakjaira is jellemző e kvalitás lényegi eleme, az egyéni tapasztalások ütköztetése (ide értve a legintimebb, akár szenzuális élményeket is) a világ megismerését lehetővé tevő paradigmákkal, és ezek folyamatos átszűrése magán a kutatón.

Az alkotási folyamat dinamikáját és dialektikáját a szaxofonjátékos rendkívül kényes körkörös légzés-technikájával (*circular breathing*) ragadhatjuk meg: az orron keresztül történő levegővétel és a szájból kiáramló, a hangszert megszólaltató levegő ezzel egyidejű kifújása biztosította légáramlás fortélyát értelmezhetjük úgy, hogy a zene egyszerre esztétikai és merőben egzisztenciális tétellel is bír. Igaz ez a Miklós által gyakorolt szociológiára is: a tekintélyes mennyiségű és minőségű tudományos munkában objektiválódott témafőlvétel elválaszthatatlan a – sportolói, zenészi, előadói, oktatói, debattóri, tudósi vagy férfiúi – élettapasztalattól; erre utal a Szabados Györgytől kölcsönzött, az élet és tudomány, lét és esztétika *összefonódását* kifejező „kettős természetű fény” metafora. Arra azonban, hogy miképpen sajátítható el az itt körvonalazott *libido academica*, nem létezik recept; az objektív létfeltételek kondicionálta életűtől, reflexiós és improvizációs készségektől függ, hogy milyen mértékben válik a társadalomtudományos alkotás a játék, az öröm vagy a kreativitás kifejezőjévé. Mert improvizálni is csak az tud, aki zsigereiben hordja a mesterség minden apró, már-már testileg rögzült fogását – legyen szó zenéről vagy tudományról –, és mert a tudomány örömforrás, ha mesterségbeli tudással párosul, ahogyan az örömökre is képesek lehetünk tudományos szemmel tekinteni, ha a világban való mozgásunk alkotóelemévé tettük a kérlelhetetlen reflexió eszközét és módszerét.

A fentiekből az is következik, hogy Miklós szűkebb vagy tágabb tanítványi köréhez tartozni nem egy ortodox módon értelmezett paradigmához való ragaszkodást vagy paradigmákba való kritikátlan betagozódást jelent – legyen az Miklós témavezetője, Pierre Bourdieu konstruktivista strukturáliszmusa vagy Norbert Elias folyamatszociológiája, az életmű két, talán legmarkánsabban jelen lévő paradigmája –, hanem egyfajta szociológiai nézőpont belsővé tételét, amely poláris ellentétét képezi a technokrata íróasztal-tudománynak, de ugyanígy különbözik a tudományos elmélyülést nélkülöző aktivizmustól is.

Miklóstól egyaránt kaptunk szakmai ismereteket, és lestünk el fogásokat, de örököltünk szemléletmódot, és sajátítottunk el – szeretnénk hinni – tartást és kitalást is.

Az ünnepi kötetben időrendi sorrendben közölt írások nem csupán Hadas Miklós dzsendertanulmányokat, férfikutásokat, sport-, zene-, tudomány-, köz- és történeti szociológiát, kritikai kultúratudományt átfogó munkásságába engednek betekintést, de egyúttal jelzik a *Replika* folyóirat és benne Miklós elévülhetetlen érdemeit a különböző – sokszor marginális helyzetben lévő – diskurzusok és diszciplínák magyar tudományos életben való legitimitációjának megteremtésében. A *Replika* jelenlegi szerkesztőinek nevében örömmel köszöntjük a születésnapos Hadas Miklóst, az olvasónak pedig kívánunk intellektuális élményekben gazdag kalandozást az ünnepelt szerző-alapítószerkesztő munkáinak olvasása során.

A kötetben szereplő írások és eredeti megjelenésük

- Hadas Miklós (2020): Az abszolút tekintély: Karády Viktor Pierre Bourdieu-ről. *Replika* (115–116): 17–36.
- Hadas Miklós (2017): Mi a magyar? Újratöltve – hetvennyolc év után. *Replika* (105): 209–227.
- Hadas Miklós (2006): Sok hűhó semmiért: Burawoy esete a szociológiával. *Replika* (56–57): 229–244.
- Hadas Miklós (2002): *A libido academica* narcizmusa. (Pierre Bourdieu: Férfiuralom). *Replika* (47–48): 175–193.
- Hadas Miklós (2001): Lovak a csolnakban. *Replika* (43–44): 85–108.
- Hadas Miklós (2009): A hegemon maszkulinitás szociológiai konstrukciói. Férfikutatások a tudományos normalizálás útján. *Replika* (69): 27–41.
- Hadas Miklós (1998): Bartók, a természettudós. *Replika* (33–34): 21–33.
- Hadas Miklós (1997a): Szex és forradalom. Egy ötvenhatos magyar emigráns az európai nemi piacon. *Replika* (25): 7–20.
- Hadas Miklós (1997b): Az örök cowboy. Férfitoposz az Oscar-díjas filmekben (1984–1996). *Replika* (28): 161–170.
- Hadas Miklós (1999): Stílus és karakter. *Replika* (36): 125–144.
- Hadas Miklós és Karády Viktor (1995): Futball és társadalmi identitás. *Replika* (17–18): 89–120.
- Hadas Miklós (1994): Hadas Miklós beszélgetése Pierre Bourdieu-vel. *Replika* (13–14): 47–53.
- Hadas Miklós (1990): Marxizmus és makroszociológia. *Replika* 1(1): 3–15.

Grafika: Oláh Anna